

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року***

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

це створює передумови для підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців.

Використання інтерактивних методів у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури дозволяє забезпечити перехід від репродуктивного до продуктивного навчання, що є необхідною умовою формування критичного мислення.

Список використаних джерел:

1. Дух Т., Кіщак М., Свищ Я. Інтерактивні методи навчання у процесі підготовки майбутніх фахівців спеціальності «Фізична культура і спорт». Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура. 2024. № (41). С. 18–24. 2023. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/fcult/article/view/7412> (дата звернення: 17.04.2026).
2. Ковальська К. В., Кузьменко О. Ю., Науменко Т. С. Інтерактивні методи викладання для стимулювання критичного мислення учнів середніх класів в Україні: ефективність та стратегії імплементації. Академічні візії. 2024. № 29. С. 1–12. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/968> (дата звернення: 18.04.2026).
3. Романишина Л., Галус О., Романишина О. Роль критичного мислення у формуванні інформатичної компетентності майбутніх учителів. Physical Culture and Sport: Scientific Perspective. 2024. № 2(1). С. 195–202. URL: <https://pcs.khmnu.edu.ua/index.php/pcs/article/view/194> (дата звернення: 17.04.2026).
4. Хома Т. В. Особливості підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності. Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи. 2024. № 3. С. 88–91. URL: <https://journals.uzhnu.uz.ua/index.php/ped/article/view/968> (дата звернення: 17.04.2026).
5. Хоменко П., Денисовець Т., Долідзе А., Олефір Д. Технології розвитку критичного мислення майбутніх фахівців фізичної культури та спорту. Педагогічні науки. 2024. № 1. С. 133–138. URL: <https://pednauki.pnpu.edu.ua/article/view/309109> (дата звернення: 17.04.2026).

ПИЛИП Олеся Ігорівна

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ СУЧАСНОЇ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ГРИ НА СКРИПЦІ БАКАЛАВРІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Актуальність. Сучасна вища мистецька освіта потребує підготовки бакалавра, який є не лише технічно досконалим виконавцем, а й універсальним

фахівцем, готовим до професійної діяльності одразу після отримання диплому. Кваліфікаційні характеристики бакалавра передбачають його здатність поєднувати виконавську майстерність із педагогічною та культурно-просвітницькою роботою. Це вимагає впровадження інтегративного підходу, який виходить за межі вузькотехнологічного навчання та розширює професійний світогляд студента через синтез знань з різних мистецьких сфер.

Аналіз наукової літератури з педагогіки та мистецтвознавства показує, що питання історичного розвитку методики навчання гри на скрипці були предметом дослідження різних педагогічних шкіл. Загальні аспекти цієї методики ґрунтовно висвітлені у працях В. Стеценка та З. Ядловської. Окремі роботи присвячені конкретним аспектам організації та змісту навчального процесу в класах скрипки у вищих навчальних закладах (зокрема, Ю. Волощук, О. Горохов, В. Козін), а також у мистецьких школах (В. Буханевич, Т. Єзерська, К. Завалко, В. Зельдис, О. Пархоменко, Н. Плахтінська, Л. Старюк). Дослідження О. Андрейко зосереджені на проблемах теорії та методики формування виконавської культури скрипаля у вищих мистецьких навчальних закладах, а також на методах удосконалення виконавського апарату музиканта-інструменталіста. Більшість класичних методичних праць, що використовуються в освітньому процесі сьогодні, зосереджені переважно на технологічних аспектах скрипкової гри або питаннях інтерпретації. Попри їх беззаперечну цінність, вони не повною мірою вирішують завдання комплексної підготовки студента до викликів сучасного ринку праці, де затребувана мультифункціональність та гнучкість мислення.

Ефективним рішенням є впровадження навчальних планів, що включають суміжні види діяльності (диригування, вокал, ансамблеве музикування). Зокрема, досвід Академії мистецтв імені Павла Чубинського демонструє успішність побудови навчання на принципах практико-орієнтованої інтеграції, де робота над інструментальною майстерністю поєднується з підготовкою до реального сценічного та педагогічного життя.

Аналізуючи зміст навчального плану підготовки фахівця за першим (бакалаврським рівнем) вищої освіти за спеціальністю В5 «Музичне мистецтво» Комунального закладу вищої освіти Київської обласної ради «Академія мистецтв імені Павла Чубинського» кафедри Інструментальне виконавство (за видами) зазначимо, що, незважаючи на суто профільне спрямування його складових, можна виявити окремі елементи інтегративного підходу до формування фахівця. Зокрема, в циклі загальної підготовки інтегруючими дисциплінами є: «Менеджмент в сфері культури і мистецтв»; «Філософські студії»; «Історія світової музики»; «Історія української музики»; «Теорія музики»; «Сольфеджіо»; «Гармонія»; «Аналіз музичних творів»; «Ансамбль»; «Диригування»; «Вокальна та інструментальна музика сучасних композиторів Київщини», що дає можливість підготувати виконавця-скрипаля, спроможного реалізувати свої

знання та практичні уміння, усвідомити значення історико-культурних явищ та процесів в Україні.

У циклі педагогічної підготовки можемо виокремити важливі для нашого дослідження наступні інтегруючі дисципліни: «Історія виконавського мистецтва (скрипка)»; «Педагогіка і психологія»; «Методика викладання фахових дисциплін (скрипка)»; «Методика і практика роботи з ансамблем»; «Методико-виконавський аналіз педрепертуару»; «Музична педагогіка»; «Оркестровий клас»; «Вивчення оркестрових (ансамблевих) партій»; «Інструментовка»; «Педагогічна практика»; «Концертно-виконавська практика».

Отже, аналіз даного навчального плану дозволяє стверджувати, що він передбачає підготовку високопрофесійного фахівця, спроможного розв'язувати складні виконавські та практичні завдання, які передбачають застосування теорій та методів педагогічної, дослідницької та концертно-виконавської діяльності у сфері музичного мистецтва, що є актуальним для професійної творчої діяльності скрипаля.

Навчальний план бакалаврів спеціальності В5 «Музичне мистецтво» Українського Державного Університету імені Михайла Драгоманова Інституту мистецтв імені Анатолія Авдієвського включає в циклі загальної підготовки, такі важливі в контексті нашого дослідження дисципліни як «Філософія», «Етика та естетика», «Українська культура», «Культура здоров'я особистості», які дають можливість озброїти студента необхідними знаннями щодо філософських категорій, категорій естетики, основ вітчизняної культурології, основ здоров'язберігаючих технологій.

У другому розділі навчального плану – циклі професійної підготовки – містяться такі значущі для нас дисципліни, як «Педагогіка», «Психологія», «Теорія музики в освітньому процесі», «Історія української музики», «Методика викладання гри на скрипці». Означені предмети озброюють студента комплексом необхідних знань щодо психології виконавського процесу, методики навчання гри на своєму інструменті, а також теорії та історії музичного мистецтва.

Ключовим блоком навчального плану можна вважати, цикл науково-предметної підготовки, в який окрім «Інструментальної підготовки», «Оркестрового класу» та «Сольфеджіо» включено також такі дисципліни, як «Вокал» і «Диригування» в обсязі, достатньому для повноцінного оволодіння означеними видами музичної діяльності. Додамо, що професійна підготовка майбутнього бакалавра-скрипаля обов'язково передбачає вивчення всесвітньої історії музики, народознавства та фольклору України, акомпанементу та імпровізації.

Отже, аналіз даного навчального плану дозволяє стверджувати, що він передбачає підготовку широкопрофільного фахівця з акцентом на фахове спрямування з інструментального виконавства (гра на скрипці), що цілком відповідає вимогам сучасного ринку праці.

Перш ніж приступати до безпосереднього впровадження інноваційної методики, критично важливим етапом є проведення діагностичного зрізу знань та вмінь першокурсників. Це дозволяє викладачеві визначити не лише технічний рівень абітурієнта (стан виконавського апарату, якість інтонування), а й рівень його загальношкільної ерудиції, здатність до аналітичного мислення та рівень сформованості професійної мотивації. На основі отриманих результатів вибудовується індивідуальна освітня траєкторія студента, що враховує його сильні сторони та прогалини в допрофесійній підготовці.

Удосконалення методики інструментальної підготовки бакалавра в сучасних умовах не може бути обмежене суто інтегративним підходом. Для досягнення цілісного результату ми пропонуємо синтез декількох методологічних напрямів: інтегративний підхід забезпечує взаємопроникнення знань із музично-теоретичних, історичних та педагогічних дисциплін у процес роботи над скрипковим репертуаром, що сприяє усвідомленню студентом музичного твору як цілісного культурного феномену.

Акмеологічний підхід орієнтує навчальний процес на досягнення студентом вершин професійної майстерності («акме»), стимулюючи прагнення до самовдосконалення та творчої самореалізації протягом усього періоду навчання.

Діяльнісний підхід реалізується через активне залучення студента до реальної виконавської та педагогічної практики, де теоретичні знання трансформуються у стійкі професійні компетенції в умовах сцени чи навчального класу.

Особистісно-орієнтований підхід дозволяє враховувати індивідуально-психологічні особливості майбутнього скрипаля, адаптуючи методичний інструментарій до темпу розвитку його музичних здібностей та творчої індивідуальності.

Саме поєднання цих підходів дозволяє перетворити традиційний урок за фахом на простір професійного діалогу, де студент перестає бути пасивним об'єктом навчання і стає активним суб'єктом творчості. Методика розвитку інструментальної підготовки в такому контексті базується на принципі «від свідомого розуміння – до технічного втілення», що забезпечує високу якість виконавської культури майбутнього бакалавра музичного мистецтва.

Особливо важливими інтеграційні процеси виявляються у педагогічному керівництві навчанням будь-якого виду музичної діяльності. Даний процес є надто актуальним під час навчання гри на скрипці, яке потребує наскрізного методичного супроводу від початкового етапу і до досягнення високого рівня виконавської майстерності.

Ми визначили чотири етапи формувального експерименту з розвитку інструментальної підготовки бакалаврів-скрипалів: адаптаційно-спонукальний; когнітивно-тренінговий; практично-поглиблювальний; самостійно-продуктивний.

Метою першого адаптаційно-спонукального етапу є забезпечення усвідомленої мотивації щодо набуття високого рівня інструментальної підготовки.

Завданням першого етапу виступають:

- підвищення інтересу до виконавської діяльності;
- актуалізація самовиховної діяльності студентів, яка спрямована на коригування їх власних уявлень щодо професійного зростання;
- активізація вольових зусиль задля досягнення успішності в інструментальній підготовці.

В процесі реалізації першого етапу формувальної роботи доцільно використовувати такі методи: «Скрипкові соло у світових шедеврах», «Бліц-проект».

Метою другого когнітивно-тренінгового етапу є активізація у студентів розуміння значущості оволодіння музично-теоретичними та музично-історичними знаннями, а також усвідомлене відтворення у практичних діях комплексу технологічних прийомів.

Завдання другого етапу є:

- розширення професійного мистецького тезаурусу студентів для удосконалення навичок жанрово-стильової атрибуції виконуваних творів;
- активізація рефлексивної діяльності студентів, залучення їх знань з дисциплін «Сольфеджіо», «Теорія музики» в процесі оволодіння базовими технічними прийомами: основи звуковидобування; штрихова техніка.

В процесі реалізації другого етапу формувальної роботи доцільно використовувати такі методи: «Атрибутивний навігатор», психологічна та фізіологічна карта виконавця-скрипаля.

Метою третього практично-поглиблювального етапу є переведення емпіричного виконавського досвіду студентів у чіткі структури продуктивної взаємодії.

Завданням третього етапу виступають:

- оволодіння способами різновекторної комунікації у навчальному та виконавському процесі;
- створення у студентів системи оцінки результатів власної виконавської діяльності та корекції її недоліків.

В процесі реалізації третього етапу формувальної роботи доцільно використовувати такі методи: «Раптова зміна партнера», рольова гра «Я-викладач».

Метою четвертого етапу самостійно-продуктивного максимальне спонування студентів до творчості в процесі пошукової та інтерпретаційної діяльності.

Завданням четвертого етапу є:

- закріплення набутих процесів попередньої формувальної роботи способів музично-пошукової діяльності;

- активізація творчої самодіяльності студентів у створенні власних інтерпретаційних підходів.

В процесі реалізації четвертого етапу формувальної роботи доцільно використовувати такі методи: «Музичний редактор», «Концерт по колу».

Отже, проведене дослідження дозволяє констатувати, що впровадження інноваційних підходів до методики навчання гри на скрипці бакалаврів музичного мистецтва є об'єктивною вимогою часу. Перехід від вузькотехнологічної моделі навчання до інтегративної парадигми забезпечує формування універсального фахівця, здатного до гнучкої професійної адаптації.

Аналіз навчальних планів провідних мистецьких закладів вищої освіти, зокрема КЗВО КОР «Академія мистецтв імені Павла Чубинського» та УДУ імені Михайла Драгоманова, підтверджує наявність вагомого інтеграційного потенціалу, що закладений у поєднанні виконавських, теоретичних та психолого-педагогічних дисциплін. Це створює необхідні умови для виховання скрипаля з широким мистецьким світоглядом.

Розроблена та апробована чотирьохетапна методика формувального експерименту довела свою ефективність:

Адаптаційно-спонукальний етап дозволив сформувати стійку професійну мотивацію та інтерес до виконавства через методи «Скрипкові соло у світових шедеврах» та «Бліц-проект».

Когнітивно-тренінговий етап забезпечив усвідомлене поєднання теоретичних знань із технологічними прийомами звуковидобування.

Практично-поглиблювальний етап сприяв розвитку комунікативних навичок та здатності до самоаналізу через рольові ігри.

Самостійно-продуктивний етап став логічним завершенням формування професійної компетентності, стимулюючи студентів до створення власних художніх інтерпретацій.

Отже, синтез інтегративного, акмеологічного, діяльнісного та особистісно-орієнтованого підходів дозволяє перетворити процес підготовки бакалавра-скрипаля на цілісну систему, де технічна майстерність є невід'ємною від інтелектуального та творчого розвитку особистості. Перспективи подальших розвідок вбачаємо у розробці цифрових методичних комплексів для дистанційної підтримки інструментального навчання в умовах сучасних викликів.

Список використаних джерел:

1. Андрейко О. Я. Теорія та методика формування виконавської культури скрипаля у вищих мистецьких навчальних закладах. Автореф. Дис. На здобуття наук. ступ. Доктора пед. Наук : спец. 13.00.02. «Теорія та методика навчання музики і музичного виховання». Київ, 2014. 47 с.

2. Пилип, О. І. Історичні передумови створення методичних засад навчання гри на скрипці з використанням інтегративного підходу. Науковий

часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти, [зб. наук. праць] / голов. ред. кол. О. П. Щолокова. Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. Вип. 30, С. 141–149. <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series14.2023.30.18>

3. Пилип О. І. Використання особливостей художньої інтеграції у створенні методичних засад навчання гри на скрипці. Професійна мистецька освіта. Методичні аспекти: матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. Київ : Академперіодика, 2024. С. 130–136. DOI: <https://doi.org/10.15407/akademperiodyka.501.306>

4. Стеценко В. К. Методика навчання гри на скрипці. Частина перша. Київ : Музична Україна, 1974. 169 с.

5. Стеценко В. К. Методика навчання гри на скрипці. Частина друга. Київ : Мистецтво, 1964. 154 с.

ПІДПОРІНОВА Катерина Вікторівна

МУЗИЧНА ОСВІТА І КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ: ШЛЯХИ ВЗАЄМОДІЇ

Система музичної (мистецької) освіти України знаходиться на етапі реформування, котре торкнулося всіх рівнів. Процес змін, що відбувається, з одного боку, певною мірою руйнує усталений алгоритм підготовки музикантів-фахівців, з іншого боку, відкриває шляхи до створення нових освітніх стратегій із застосуванням інноваційних технологій, сучасних методик, нових підходів та експериментів. Продуктивним і перспективним в цьому контексті постає розвиток у музикантів-виконавців критичного мислення як однієї з найбільш затребуваних у сучасному житті навичок.

Поняття критичного мислення дотепер залишається досить широким, розгалуженим, неусталеним і, вочевидь, відкритим, про що свідчать численні дослідження [1; 3; 4; 5; 6; 7; та ін.]. Зупинимося на визначенні, запропонованому вітчизняним науковцем С. Терно (як в публікаціях, так і у відкритих лекціях [3; 4]), за яким критичне мислення можна уподібнити своєрідному арсеналу різноманітних уявлень, понять та процедур, що дозволяє при зміні обставин, ситуації, контексту тощо, знаходити та обирати найбільш оптимальні інструменти пізнання та сприйняття відповідно до наявної сфери дійсності та створювати власні адекватні реакції-відповіді. Отже, критичне мислення виступає як синтезуючий інструмент, який координує та збалансовує наше сприйняття дійсності та реалізовані зустрічні дії. За висновком В. Надурака, «критичне мислення виступає метамисленням щодо звичайного мислення, яке перевіряє його на предмет відповідності критеріям раціональності і коректує в разі потреби» [1, с. 133].

Svitlana Pedchenko Development of critical thinking in applicants for the specialty a4.01 secondary education (Ukrainian language and literature)	Педченко Світлана Розвиток критичного мислення в здобувачів спеціальності а4.01 середня освіта (українська мова і література)	276
Vira Petliaieva Developing students' critical thinking in the process of learning a foreign language	Петляєва Віра Розвиток критичного мислення студентів у процесі вивчення іноземної мови	278
Olha Petrykei Interactive teaching methods as a means of developing critical thinking in future physical education teachers	Петрикей Ольга Інтерактивні методи навчання як засіб розвитку критичного мислення майбутніх вчителів фізичного виховання	281
Olesia Pylyp Innovative approaches to improving modern methods of teaching violin bachelor of musical arts	Пилип Олеся Інноваційні підходи до удосконалення сучасної методики навчання гри на скрипці бакалаврів музичного мистецтва	284
Kateryna Pidporinova Music education and critical thinking: ways of interacting	Музична освіта і критичне мислення: шляхи взаємодії	290
Svitlana Pozniakova Critical and creative thinking as components of professional training for applicants in forestry and horticulture	Критичне та креативне мислення як складові професійної підготовки здобувачів лісового і садово-паркового господарства	294
Natalia Polievoda Visualization as an effective means of learning the Ukrainian language in the conditions of online and distance learning	Полєводова Наталія Візуалізація як дієвий засіб вивчення української мови в умовах нуш і дистанційного навчання	299
Anastasiia Poliakova Critical interpretation of experimental data in plant physiology as a basis for developing students' research skills	Полякова Анастасія Критична інтерпретація експериментальних даних з фізіології рослин як основа для розвитку дослідницьких навичок студентів	303
Maksim Potapenko Critical analysis of sources in Ukrainian history lessons as a tool for developing national identity of	Потапенко Максим Критичне опрацювання джерел на уроках історії	306